VINOVĂȚIA PERSOANEI JURIDICE ÎN DREPTUL PENAL

Mădălina-Camelia SÎLNIC,

studentă, anul II, Facultatea de Drept

CZU: 343.222:347.19:343(478)(094.4) mcameliasilnic@gmail.com

Problema existenței elementului subiectiv în cazul persoanelor juridice constituie obiectul diferitor dezbateri în literatura de specialitate, pornindu-se de la ideea că vinovăția, ca atitudine psihică este specifică doar ființei umane și nu poate fi atribuită unei persoane juridice. Chiar dacă, datorită Legiuitorului s-a pus oarecum capăt acestor dezbateri teoretice, persoana juridică fiind recunoscută în calitate de subiect al infracțiunii, sub aspect practic, există totuși încă anumite carențe în ceea ce privește motivarea argumentată și explicită a vinovăției persoanei juridice.

Principala întrebare care apare în acest context este: dacă totuși tragem la răspundere penală o persoană juridică, cum explicăm vinovăția acesteia? Vinovăția reprezintă atitudinea psihică a persoanei față de fapta prejudiciabilă săvârșită și față de urmările prejudiciabile ale acesteia. O persoană juridică nu are procese psihice volitive proprii și pentru a explica vinovăția acesteia, s-au conturat mai multe teorii ale vinovăției, dar totuși cea la care s-a raliat parțial și Legiuitorul nostru este **teoria identificării/teoria alter ego**. Este o teorie inspirată din dreptul englez, conform căreia în cadrul persoanei juridice există anumite persoane fizice care, datorită împuternicirilor și atribuțiilor care le revin, manifestarea obiectivă și subiectivă a acestora se identifică cu manifestarea obiectivă și subiectivă a persoanei juridice înseși. Această teorie a fost introdusă pentru prima dată prin decizia Camerei Lorzilor în cauza Lennard's Carrying Co. Ltd. v. Asiatic Petroleum Co., 1915: „*O corporație este o abstractizare. Nu are conștiință proprie, așa cum nu are nici corp propriu; voința sa activă și diriguitoare, prin urmare, trebuie căutată în persoana cuiva care în anumite scopuri, poate fi numit agent, dar care în realitate este conștiința și voința diriguitoare a corporației, ego-ul și centrul personalității corporației"*[1]. Transpunerea acestei teorii în legislația penală națională o regăsim în art. 21 alin. (3) Cod Penal. Din prevederile legale rezultă că una din condiții este ca fapta ilicită să fi fost atribuită unei persoane fizice împuternicite cu funcții de conducere. În acest caz, vinovăția persoanei juridice se raportează la vinovăția persoanei decidente, care va fi considerată „ego-ul" persoanei juridice.

În sensul art. 21 alin. (3^1), pentru a putea asimila manifestarea obiectivă și subiectivă a persoanei fizice cu cea a persoanei juridice, persoana fizică respectivă trebuie să aibă cel puțin una din următoarele funcții: (1) de reprezentare a persoanei juridice; (2) de luare a deciziilor în numele persoanei juridice; (3) de exercitare a controlului în cadrul persoanei juridice [2].

Deci, nu orice persoană fizică având o legătură cu persoana juridică poate angaja răspunderea persoanei juridice. Observăm, așadar că Legiuitorul a pus accent pe fapta ilicită a persoanei fizice cu împuterniciri de conducere care este asimilată persoanei juridice. O altă întrebare care apare este: ce facem atunci când identificarea persoanei

fizice vinovate nu este posibilă, spre exemplu, în cazul unui decizii ilegale adoptate de un organ al persoanei juridice prin vot secret.

Și aici Legiuitorul pare să fi dat un răspuns, dar un răspuns mai vag (în comparație, spre exemplu, cu legislația penală din România sau Belgia). Art. 21 alin. (3) lit. (a) stabilește: „fapta a fost săvârșită în interesul persoanei juridice respective de către o persoană fizică împuternicită cu funcții de conducere, care a acționat **independent** sau ca **parte a unui organ al persoanei juridice".** În doctrină s-a subliniat că prin formularea ***„acționând (...) ca parte a unui organ al persoanei juridice"*** se înțelege că nu este absolut necesar să identificăm persoana fizică concretă, dacă infracțiunea a fost comisă printr-o faptă a organului persoanei juridice [3].

Cum funcționează această teorie în practică? În cauza SC „Tur-Retur" SRL (dosarul nr. 1-311/18, 24 decembrie 2019), societatea comercială a fost acuzată de organizarea migrației ilegale a trei cetățeni ai RM pe teritoriul Bulgariei. Societatea a fost găsită vinovată deoarece ***„nu a îndeplinit dispozițiile directe ale legii ce stabilesc îndatoriri sau interdicții pentru efectuarea activității, prin acțiunile nemijlocite ale contabilului-șef (...), acționând împreună și de comun acord cu fondatorul (...), care îndeplinea funcția de manager (...), acționând din numele întreprinderii, urmărind scopul obținerii direct a unui folos financiar (...)"[4].***

Respectiv, aici, în baza faptelor directe săvârșite de persoanele fizice cu funcții de conducere din cadrul societății (contabil-șef, fondatorul-manager) care au acționat în numele companiei (întrucât, din faptele speței, toate contractele turistice au fost încheiate din numele societății) și în interesul acesteia (sumele de bani primite au fost introduse în casa societății sub formă de plată pentru pachetul turistic, întocmindu-se dispozițiile de încasare), societatea a fost găsită vinovată. Referitor la aspectul practic al acestui subiect, există anumite carențe, însăși pornind de la specificul pe care îl are subiectul vinovăției persoanei juridice. Nu există o practică judiciară uniformă când vine vorba de tragerea persoanei juridice la răspundere penală. Am analizat diferite sentințe publicate pe portalul instanțelor și am ajuns la concluzia că în majoritatea cazurilor, nu se intră în esența laturii subiective a infracțiunii săvârșite de persoana juridică, iar când vine vorba de motivarea sentinței, instanțele doar reproduc dispozițiile legale ale Codului Penal, fără a realiza o subsumare adecvată. În majoritatea cazurilor, instanțele se rezumă la aceeași frază, când vine vorba motivării tragerii la răspundere penală a persoanei juridice- ***„persoana juridică X, acționând prin intermediul persoanei fizice Y, care la rândul său, acționând împreună și de comun acord cu alte persoane nestabilite de către organul de urmărire penală (...)".*** Poate este o practică comună folosită în mod automat de aproape toți judecătorii atunci când vor să evidențieze de ce anume persoana juridică a fost trasă la răspundere penală și nu orice altă persoană fizică decidentă, care *de facto*, a săvârșit infracțiunea.

O atare lipsă a unei calificări juridice clare, concise, și mai presus de toate, exacte denotă că ar trebui să i se acorde o mai mare importanță acestui subiect, dat fiind faptul că el nu este pe deplin explorat în jurisprudența națională și înțeles în general. În concluzie, vinovăția persoanei juridice reprezintă un aspect complex al legislației penale, care necesită a fi studiat în vederea stabilirii unui cadru juridic clar și coerent pentru

responsabilizarea entităților juridice, dar și a asigurării unei aplicări uniforme și corecte a dispozițiilor legale în acest sens.

Referințe:

1. Lennard's Carrying Company v. Asiatic Petroleum Company, House of Lords, 1915 March 8 În: https://www.uniset.ca/other/cs2/1915AC705.html [accesat la 30 martie 2024];
2. Cod Penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002, art. 21 alin. (3^1),
3. ULIANOVSCHI X., DOGARU M., Elementul subiectiv și caracterul personal al răspunderii penale în cazul persoanelor juridice. În Revista națională de drept n3r. 3, 2015, p. 14,
4. Cauza Tur-Retur SRL, dosarul nr. 1-311/18, 24 decembrie 2019. În: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/C12764E6-C00B-49BF-9A91-95A5BBB9F112 [accesat la 30 martie 2024].

Recomandat
***Mihaela VIDAICU**, dr. în drept, conf. univ.*